

de graal en het paard

Er was eens een ridder in het Midden-Oosten die in het holst van de nacht in galop van dorp naar dorp trok. Hij wekte de inwoners van ieder stadje om hun op angstige toon te vragen: 'Heeft u mijn paard gezien?' Het antwoord lag zo voor de hand dat niemand hem durfde te zeggen dat hij erop zat. Hij was dan ook de enige die zich daar niet van bewust was.

Wanneer wij dit kleine soefiverhaal van het Midden-Oosten naar het 'Nabije-Westen' verplaatsen, naar onze wereld, dan wil ons hart misschien even gecharmeerd of glimlachend meegaan, maar dan volgt waarschijnlijk een rationele reactie van: och, met zo'n verhaal hoef je bij mij niet aan te komen. Je gaat mij toch niet wijsmaken dat die ridder niet weet of hij op een paard zit of niet? En zo prikt het verstand een groter beeld door, dat voor het hart eventueel wel te begrijpen is, vaak door onszelf herkenbaar is bij de ander: 'Ziet die dat dan niet?' Nee, blijkbaar niet. Over deze op het eerste gezicht eigenaardige vorm van blindheid vinden we in de literatuur mooie verhalen die vaak zijn gebaseerd op universele mythen. De alchemist pakte een boek dat iemand in de karavaan bij zich had. De kaft was eraf, maar hij kon zien wie de schrijver was: Oscar Wilde. Bij het doorbladeren kwam hij een verhaal tegen over Narcissus. De alchemist kende de legende van Narcissus, een knappe jongeman die iedere dag zijn eigen schoonheid ging bewonderen in het meer. Hij werd zo gefascineerd door zichzelf, dat hij op zekere dag in het meer viel en verdrinkte. Op de plaats waar hij gevallen was, groeide een bloem, die narcis werd genoemd. Maar zo rondde Oscar Wilde het verhaal niet af. Hij zei dat er, toen Narcissus stierf, enkele oreaden – bergnimfen – aankwamen, die zagen hoe het meer veranderd was in een moeras van zilte tranen. 'Waarom huil je?' vroegen de oreaden.

'Ik huil om Narcissus,' zei het meer. 'Dat verbaast ons niet, dat je huilt om Narcissus,' vervolgden zij. 'Per slot van rekening liepen wij allemaal achter hem aan, maar was jij de enige die van dichtbij naar zijn schoonheid mocht kijken.' 'Was Narcissus dan mooi?' vroeg het meer. 'Wie zou dat beter kunnen weten dan jij?' reageerden de oreaden verbaasd. 'Per slot van rekening boog hij zich iedere dag op jouw oevers voorover.' Het meer bleef even stil. Ten slotte zei het: 'Ik huil om Narcissus, maar ik heb nooit gemerkt dat Narcissus knap was. Ik huil om Narcissus omdat ik, telkens als hij op mijn oevers ging liggen, diep in zijn ogen mijn eigen schoonheid weerkaatst kon zien.' Tot zover een verhaal uit *De Alchemist* van Paulo Coelho. Wat in dit verhaal opvalt, is dat stapje verder dat Oscar Wilde en Paulo Coelho gaan: de verblinde Narcissus en het verblinde meer leven in één wereld: de wereld van de tegenstellingen, een wereld ook waarin elke actie uitmondt in een reactie. Het zal duidelijk zijn dat de globale context van dit verhaal ook het bestaan van een andere wereld veronderstelt, de wereld van eeuwige eenheid. Als we ons blind staren op Narcissus en op het meer dan ontsnapt ons iets. Er is in het ver-

Het vertrek. Een afbeelding uit de Tarot: 'Te paard en met geheven hoofd, bent u op weg zich te verenigen...'
© G.Olsthoorn, Nederland

Parcival komt aan bij het klooster. Quête du saint Graal, 15de-eeuws manuscript uit Poitiers, Frankrijk.
Bibliothèque Nationale de France BNF

haal immers nog een derde element aanwezig: de oreaden, die vanuit een ander niveau van bewustzijn, een bewustzijn dat niet in dezelfde vicieuze cirkel opgesloten zit, vragen stellen. Zo is er in de verblinde mens, een mens die desondanks een wezen van twee werelden is, iets wat vragen blijft stellen, dat blijft aankloppen en vraagt waar het paard is. Stel u voor dat de ridder dat volledig vergeten zou zijn. Dat hij zichzelf zelfs de vraag niet meer zou stellen, omdat ze niet meer in hem opkomt, en hij gewoon holderdebolder door de wereld zou galopperen. En als de oreaden hem dan naar zijn paard vragen, en of hij het niet beter als een ruiter zou leiden, hij zou reageren met: 'Wat paard? Wie paard...?'
Voor de mens die dat alles nog niet helemaal vergeten is, blijkt een vorm van herinnering te bestaan – geen mentale herinnering, geen

herinnering waarvoor het denken of de letters van boeken een antwoord kunnen bieden, maar eerder een herinnering als een verlangen, een ver verlangen, een hunkeren, een heimwee, een verlangen naar een heim, een thuis, dat een beetje weh doet, pijn of zeer, dat niet bijt maar knaagt, niet met rust laat. Een herinnering die spreekt vanuit het laatste overblijfsel van die andere wereld, het geestvonkatoom in het hart.

ZIJN ONZE QUEESTES TOEVALLIG? Laat ons nu vanuit ons hart en misschien vanuit iets van dat herkend verlangen, binnengaan in de kleine soefi-anekdote. Hoeveel mensen zouden opendoen wanneer een angstige ridder aanklopt? Hoeveel mensen zouden zijn vraag begrijpen? Zijn angst? Hoeveel mensen zouden zich bewust zijn van het voor de hand liggend antwoord? Licht dat antwoord dan zo voor de hand?

Wat doen we zelf, wanneer we, in het holst van de nacht, angstig bij onszelf aankloppen met de vraag: Waar is mijn paard? Doen we de deur open? Begrijpen we onze vraag, de angstige toon van die vraag? Begrijpen we wat dat paard voor ons betekent, waar we eigenlijk naar op zoek zijn? Durven we te kijken naar wat we doen, durven we ons de vraag te stellen wie we eigenlijk zijn, durven we ons te leren kennen, tot een zekere zelfkennis komen? Zelfkennis van ons mens-zijn, de zin van het leven, zelfkennis ook van onze angsten en verlangens, ons diepste verlangen?

Of sussen we ons met een boek, een film, een reis, souvenirs? Is de hype in onze tijd van boeken over bijzondere reizen en queestes toevallig? Om niet te spreken over de nog veel grotere hype van de talloze verfilmingen, waarbij toeschouwers in een tijdspanne van anderhalf tot drie uur razendsnel door een avontuur worden getrokken – alsof ze het zelf meemaken – en dan veilig, voor een ogenblik voldaan, maar vooral overdonderd, zonder enige bewustzijnsintegratie, uit hun stoel klimmen en terug naar huis gaan. Naar het gebouw waarin ze wonen, maar of ze thuis komen bij zichzelf, dat vreemde bouwwerk dat ze niet kennen...?

EEN BONT GEHEEL VAN INTERPRETATIES We brengen een aantal boeken en films over bijzondere reizen en queestes samen, de kaskrakers, en kijken vooral naar de titels: *Harry Potter en De Steen der Wijzen*, *Harry Potter en De Geheime Kamer*, en *De Gevangene van Azkaban*, en *De Vuurbeker*, en *De*

Orde van De Feniks, en *De Halfbloed Prins*. Een andere reeks is de trilogie *In de ban van de ring*, met *De reisgenoten* (maar letterlijk vertaald uit het Engels: De broederschap van de ring), *De twee torens* en *De terugkeer van de koning*. En tot slot: *De Da Vinci Code* van Dan Brown en zijn *Berninimysterie* (*Angels & Demons* in het Engels). Filmtitels vol symbolen en verwijzingen die in de Arthur-legenden en meer in het bijzonder in de graallegenden centraal staan. Er is met de belangstelling voor de graalthe-matiek in deze tijd iets aan de hand. Met een aantal fundamentele ingrediënten uit die aloude materie – het laatste avondmaal, Jozef van Arimathea, Maria Magdalena, de vroegchristelijke iconografie, de kruistochten en de tempelrid-ders, de scherp ideologische tegenstelling tussen de verschillende graalzoekers – lijkt het wel of een nieuwe graalqueeste in die geschetste boe-ken en films vorm krijgt.
Ongetwijfeld is de interesse voor de Arthur- en graalmaterie een onderdeel van de intense mid-deleeuwengolf die sinds de tachtiger jaren van vorige eeuw om zich heen grijpt. Maar wel-licht moet en we een werkelijke verklaring toch dieper zoeken. De belangstelling voor de graal en het mystieke waas eromheen zou wel eens een uiting kunnen zijn van de nood aan zinge-ving van de ontheemde mens, van de radeloze Narcissus op zoek naar zijn paard. Een nood die schaamteloos wordt uitgebuit.

De graal, zélf met allerlei raadselen omhuld, blijkt een vreemde aantrekkingskracht uit te oefenen op alles wat in de geschiedenis binnen deze context onverklaard is gebleven. Publicaties zijn te vinden in zowat iedere toeristische plaats die enig mysterie oproept: Chartres, Vézelay, Glastonbury, Stonehenge, Montségur, Rennes-le Château, Odiliënburg... Ze zeggen vaak meer over de hedendaagse mens en zijn sensatiezucht dan over de middeleeuwse graalromans.
We maken een korte wandeling door een reeks mogelijke visies op de graal zoals die op over-zichtssites op internet terug te vinden zijn en

Een totaal andere gedachte is de theorie dat de heilige graal bestaat uit een aantal documenten

die door hun tegenstrijdigheid aantonen niet verder te gaan dan een uiterlijk en dialectisch niveau van interpretatie.

De graal zou de schaal of beker zijn waarin het bloed van Christus is opgevangen bij zijn kruisiging. In andere verhalen is het de beker die gebruikt werd bij het laatste avondmaal. Volgens de overlevering zou de graal door Jozef van Arimathea in veiligheid zijn gebracht, al weet niemand waar. Sommigen beweren dat de graal door Jozef naar Glastonbury in Engeland werd gebracht, wat echter een uitloper zou kunnen zijn van de klassieke Kelten over een pot of ketel die eeuwig leven geeft of magische krachten heeft (denken we aan Asterix). Het lag immers in de lijn van de kerstening om heidense symboliek te verwerken in de rooms-christelijke doctrine.

Anderen menen dat de graal naar het zuiden van Frankrijk werd gebracht, naar de Languedoc. Hier kwam het katharisme tot bloei dat door een kruistocht werd uitgeroeid. Gedacht wordt dat de graal zich bevond in de burcht van Montségur, de laatste vesting van de katharen. De legende wordt enkel versterkt doordat er vlak voor de val van de burcht enkele leiders ontsnapten uit de burcht. Droegen zij de graal met zich mee? Nog weer anderen beweren weer dat de heilige graal, of San Greal, een verbastering is van sang real, dat het in feite gaat om de bloedlijn van Jezus Christus. En nog een andere groep van onderzoekers vindt een Scythisch-Iraanse oorsprong voor deze verhalen. Er zijn er die beweren dat het bij de zoektocht

naar de heilige graal gaat om de zoektocht naar het goddelijke in ons. Gezien de bronnen en de thematiek zou het hier vooral gaan om een gnostiek tafereel. Dit is de stroming waarbinnen deze gnostieke geestesschool zich beweegt en die we verder in dit artikel willen uitwerken.

ZOVEEL HOOFDEN, ZOVEEL ZINNEN Dit amalgaam aan graalvisies en -interpretaties heeft door de eeuwen heen talloze auteurs geïnspireerd tot al dan niet wilde verhalen. Chrétien de Troyes noemde de heilige graal voor het eerst in de twaalfde eeuw in zijn ridderroman *Perceval*. Hij kende er ook krachten aan toe die sindsdien in de verhalen steeds terugkomen, zoals onsterfelijkheid, een geneeskrachtige werking, en communiceren met God.

Michael Baigent, Henry Lincoln en Richard Leigh publiceerden het boek *Holy Blood – Holy Grail*, waarin de theorie over het nageslacht van Jezus Christus werd geponeerd. Dit thema werd ook verkend door Laurence Gardner in *Bloodline of the Holy Grail*.

Lynn Picknett en Clive Prince beschrijven in hun boek *The Templar Revelation* verschillende mythen over vrijmetselarij, katharen, tempeliers, met een knipoog naar Maria Magdalena en Johannes de Doper. Bekend is Otto Rahn met zijn boek *Kreuzzug gegen den Gral*, een van de werken die Montségur introduceerden als graalburcht. De Indiana Jones-filmreeks introduceerde de heilige graal bij het grote publiek in de film *The Last Crusade*. Ook in *Monty Python and the Holy Grail* vinden we het thema terug, zij het in een luchtiger kleedje... en we vermelden reeds de Harry Potter-reeks en In de ban van de ring.

Een totaal andere gedachte is de theorie dat de heilige graal bestaat uit een aantal documenten. Deze documenten zouden het bewijs vormen dat Jezus getrouwd is geweest met Maria Magdalena. Uit dit huwelijk zou Sarah zijn geboren. Dan Brown gebruikt dit thema in zijn roman *De Da Vinci Code*. Brown spreekt in het boek van een samenzwering van de katholieke kerk

Kantelen bij de Spoulga van Bouan, een middeleeuwse versterking in de rotswanden van Ornlac, Zuid-Frankrijk
© pentagram

tegen de heilige graal. De documenten zouden bewijzen dat Jezus afstammelingen had en dat er op dit moment nog erfgenamen van Jezus op de wereld zouden rondlopen, iets wat het fundament onder het christendom zou wegslaan. Tot zover deze korte wandeling, die vooral vele vragen openlaat. Want wanneer we al die films gezien hebben en *De Da Vinci Code* en *Parci- val* en de legendes van koning Arthur gelezen hebben, en wanneer de boeken weer in ons boekenrek staan of als we zelfs de graal zouden gevonden hebben en de beker bij ons thuis op de schouw zou staan, wat dan? Wat dan verder? Op zoek naar iets anders? Voor hoe lang?

DETOCHT BEGINT Het verlangen, het beginnen te zoeken, het opgaan in het zoeken, het overtuigd gevonden hebben en uiteindelijk weer terugkomen in dezelfde leegte met een nieuw verhaal in ons hoofd dat we eventueel kunnen verder vertellen, ons herinneren... We stellen ons de geschetste ridder voor, op zoek naar zijn paard. Bij de ene deur krijgt de ridder een boek van Dan Brown, bij een andere deur de legendes van koning Arthur, bij weer een an-

dere deur In de ban van de Ring, bij weer een andere deur krijgt hij een dvd te zien, en bij nog een andere deur wordt hem een graal in de handen gestopt. Alles bindt hij op zijn zadel en trekt verder. In het holst van de nacht blijft hij aankloppen: Heeft u mijn paard gezien? Bij elke woning opnieuw blijft hij bij de deur. Hij gaat nergens écht binnen. De ridder neemt kennis van al die cultuur met zijn hoofd, maar engageert zich niet met zijn hart. Zijn hart blijft leeg achter. Leeg en geïsoleerd door al die mentale gegevens, verhalen, films. Een leeg, geïsoleerd hart is een angstig hart. Als een dwaze maagd is het vatbaar voor alle listen van deze wereld. Deze ridder zou zich moeten omkeren. Kennis van buitenaf, zonder innerlijke assimilatie en verwerkelijking, is en blijft persoonlijk van aard en geeft geen toegang tot universele waarheid. De ridder blijft bij de deur, springt terug op zijn paard en galoppeert angstig verder. In de *Confessio Fraternalitatis*, de Belijdenis der Rozenkruisers Broederschap, het boek dat deel uitmaakt van het geestelijk testament van de klassieke orde van het Rozenkruis, lezen wij het volgende:

De mogelijkheid tot de vervaardiging van de bruiloftsbeker, de graal is dus in ieder mens aanwezig

‘Zo zijn diegenen ons het naast en ons het meest gelijk die dit ene boek tot richtsnoer van hun leven, tot middelpunt van hun streven naar kennis, en tot een beknopte samenvatting van de ganse wereld maken. Veeleer wensen wij te getuigen dat er van de oorsprong der wereld af, aan de mens geen groter, bewonderenswaardiger en heilzamer werk is geschonken dan de heilige Bijbel: gezegend is hij die hem bezit, gezegender is hij die hem leest, het meest gezegend is hij die hem grondig leert kennen, terwijl hij die hem zowel begrijpt als gehoorzaamt het meest aan God gelijk is.’

Dit innerlijk begrijpen en gehoorzamen, of navolgen, of toepassen, ligt volkomen binnen het bereik van iedere authentieke zoeker. Binnen het kader van de graalsymboliek willen we blijven stilstaan bij een bijzonder beeld waarvoor de heilige graal en de vrouwelijke persoon Maria elementen van een allegorisch beeld kunnen zijn: de godsvrucht. Wie het besluit neemt zijn godsdienstige gezindheid te vervangen door een godvruchtige praktijk, wordt, naar het woord der klassieke rozenkruisers, terstond ‘door de geest Gods ontstoken’. Het grote proces gaat gepaard met de ondergang van het natuurgeboren zielewezen. Dit is dus een sterven om te leven.

In die zin geeft de graalsage in haar soberheid volkomen de gnostieke waarde aan die de mens nodig heeft om te begrijpen wat de graal is, hoe zij vervaardigd moet worden en waar zij te vinden is. Het is de mens zelf die de graal kan maken! En hij zal dat doen in de zeer concrete praktijk, in zichzelf, opdat deze daarna de hoge

energieën van de supranatuur (in de legende aangeduid als Jezus de heer) zal kunnen opvangen, omzetten en uitstralen.

DE GRAAL IN LICHAMELIJKE CONTEXT We citeren hierbij uit het boek *De universele gnosis*, geschreven door Jan van Rijckenborgh en Catharose de Petri, de grondleggers van de school van het rozenkruis:

‘Anatomisch wordt de graalbeker aangeduid door drie plexicirkels, namelijk de strottenhoofdplexicirkel, de longenplexicirkel en die van het hart. Het bovineinde van de heilige beker correspondeert dan met het strottenhoofd-stelsel, de steel van de kelk staat in de longen opgericht en de voet van de kristallen bokaal is geplant in de hartmond. De mogelijkheid tot de vervaardiging van de bruiloftsbeker is dus in ieder mens aanwezig.

Een eerste bevrijdende handeling sluit de mens die het pad gaat af voor de invloeden van de lagere natuur, voor zover het de werkingen van licht, klank en atmosfeer betreft. Het voert deze werking tot een biologisch minimum terug. Deze eerste bevrijdende handeling voert hem over de drempel heen.

Vervolgens zal hij gaan reageren op de etherkrachten van het onbeweeglijk koninkrijk en dient hij zijn hartheiligdom geschikt te maken voor het vasthouden van deze kracht. Op deze wijze wordt de graal vervaardigd door gebruikmaking van de aanwezige mogelijkheden.

De nieuwe ethers dringen daarbij door langs de luchtpijp, vullen alle longkamers, bereiken zo de hartmond en keren gedeeltelijk, na hun arbeid te hebben verricht, met de uitademing terug. Bij de inademing wordt de linkerkwab van de schildklier beïnvloed, bij de uitademing de rechterkwab, en aldus worden de contouren, de krachtlijnen van de graalbeker ingegrift in het hartheiligdom. Met enige anatomische kennis zal het u duidelijk zijn dat deze krachtlijnenstructuur inderdaad de vorm heeft van een kelk. Deze heilige beker is nu gereed om het heilige vuur te ontvangen, of de kundalini, zoals de

oosterse broeders zeggen. Wie het vuur in de geheven graal verdragen kan, wie het als Jozef van Arimathea bewaren kan, die draagt deze aldus gevulde heilige bokaal naar het westen, naar het land van de zonsondergang. Dat is tot het punt waar de zon van het nieuwe leven zal rijzen boven de kim.

U zult verstaan dat het gieten van de graalbeker uit het edelste etherkristal geen bezigheid is die men in een vrij uurtje, na de maatschappelijke besognes, of in burgerlijk alledaglevens kan volbrengen. Het gieten van de graalbeker, het gieten van de glazen zee, is een werkstuk, dat eerst na vele mislukkingen en na een intense worsteling kan worden volbracht.’

VIER RIDDERS OP ZOEK NAAR DE GRAAL In de legende van koning Arthur en de Tafelronde is sprake van ridders die uitgetrokken waren om de heilige graal te zoeken. Slechts vier van deze ridders waren uitverkoren om het graalmysterie te beleven: de eerste ridder beleefde de graal in een droom, vanwege zijn zondige toestand; de tweede moest in de wereld terugkeren om de graal te verkondigen: voor een hogere trede was hij nog niet gereed. De derde ridder, Parcival, werd na veel vallen en opstaan op het pad de behoeder van de graal, de graalkoning; en de vierde ridder, Galaad, de ingewijde, de wetende, de vervullende, ging in tot het Licht van de graal. Met betrekking tot Galaad bestaan er opmerkelijke beschrijvingen, die op zijn wilstoestand wijzen. Er staat onder andere het volgende geschreven: ‘Galaad liet zijn blik over de verzamelde ridders gaan; hij zag de vrouwen, de ronde tafel en de stoel met de lichtende gouden letters. ‘Heer, uw hof is schoon,’ sprak hij, ‘maar ik kan hier niet blijven. Buiten wacht mij een paard. Ik weet niet waarheen het mij zal brengen en ik vraag daar ook niet naar. Er wacht mij een taak die ik vervullen moet. Ik mag niet aan eigen verlangens denken. Vaarwel, heer.’ Toen de ridders hem achterna snelden, zagen zij in de hof een wit paard staan. Galaad besteed het en reed weg.’

Het paard duidt in legenden en sagen symbolisch op een hogere, dynamische sterrenkracht, ook astrale kracht genaamd; en wit is de kleur van de reinheid. Een mens die de hoge en geestelijke trede van een Galaad bereikt heeft, heeft zich in volkomenheid ondergeschikt gemaakt aan de goddelijke wil. Niet hij leidt de dingen, maar van uur tot uur volgt hij de weg die de hogere wilskracht hem stelt.

‘Gij zijt een wonderlijke ridder, Galaad,’ sprak Nymue. ‘Waar is uw schild? Wilt gij zonder schild de grote reis beginnen?’

‘Vrouwe, deze morgen had ik ook nog geen zwaard, maar ik ontvang er een zonder het te zoeken. Als ik een schild nodig heb, zal ik het te rechter tijd vinden.’

‘En indien ge er geen vindt, Galaad?’

‘Dan zal ik ook zonder schild de graal zoeken.’

‘En indien ge ook de graal niet vindt?’

‘Vrouwe, daarnaar vraag ik niet. Mij werd opgedragen hem te zoeken. En dat is voldoende.’

Er is altijd een ridder in het zeer Nabije-Oosten die bij dag en bij nacht van dorp naar dorp trekt. Deze Galaad op zijn wit paard wekt het hart van iedere dolende Narcissus die hem angstig vraagt: ‘Heer, ik heb een stenen graal aan mijn zadel maar heeft u soms mijn paard gezien?’ ☸